

การถ่ายทอดเทคนิคการตกแต่งผลิตภัณฑ์ เซรามิกเนื้อดินขาว ด้วยสียินเคลือบชนิดผงแก่ศูนย์ศิลปาชีพ

อรุณศรี เตปิน*
สุจิตรา เกษสุวรรณชัย**

ผลิตภัณฑ์เซรามิกสามารถแบ่งออกได้เป็น พอร์ซเลน (Porcelain) โบนไชนา (Bone China) เอิร์ธเอนแวร์ (Earthenware) สโตนแวร์ (Stoneware) เทอราคอตตา (Terra Cotta) รวมถึงแก้ว (Glass) และ วัสดุทนไฟ (Refractory) ด้วยสมบัติเด่นของพอร์ซเลน และโบนไชนาที่มีเนื้อดินขาว โปร่งแสง และแข็งแรง ทำให้ผู้ผลิตเลือกที่จะทำเป็นผลิตภัณฑ์เซรามิกประเภท เครื่องใช้บนโต๊ะอาหารหรือของประดับตกแต่ง

การตกแต่งผลิตภัณฑ์เนื้อดินขาวที่ผ่านการเคลือบ และเผาที่อุณหภูมิไม่ต่ำกว่า 1200 องศาเซลเซียส มาแล้ว นิยมตกแต่งด้วยสียินเคลือบ (Over glaze) ซึ่งมีหลายวิธี อาทิ การพ่นด้วยแอร์บรัช (Air brush) การวาดด้วยมือ (Painting) การใช้รูปลอก (Decal) การตกแต่งโดยการวาดด้วยมือ ใช้แรงงานและเวลามากกว่าการตกแต่งโดยการ ใช้รูปลอก (Decal) แต่ผลงานที่ได้มีมูลค่าและคุณค่า มากกว่างานที่ผลิตด้วยรูปลอกหรือเครื่องจักร ด้วยชิ้นงาน มีความพิเศษที่มีความเป็นเอกลักษณ์ไม่ซ้ำแบบกัน

ในที่นี่จะกล่าวถึงเทคนิคการตกแต่งสียินเคลือบ ชนิดผงด้วยการวาดมือ ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่ง “โครงการ ศูนย์ศิลปาชีพในพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” กรมวิทยาศาสตร์บริการ ได้นำไป ถ่ายทอดให้แก่สมาชิกของศูนย์ศิลปาชีพ 4 แห่ง ได้แก่

ศูนย์ศิลปาชีพสีบัวทอง จ.อ่างทอง ศูนย์ศิลปาชีพบ้านทุ่งจี้ จ.ลำปาง ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม จ.สกลนคร และศูนย์ศิลปาชีพพระตำหนักทักษิณราชินีนครน.นราธิวาส

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการตกแต่งสียินเคลือบชนิดผง

1. ผลิตภัณฑ์เซรามิกเนื้อดินขาวรูปแบบต่างๆ
2. สียินเคลือบชนิดผงสีต่างๆ
3. ดินสอ (5B) สำหรับร่างลวดลาย
4. แผ่นกระดาษขาวเรียบเพื่อใช้บดสีและป้ายสีที่บดแล้ว
5. พู่กันกลมขนยาวและพู่กันแบนขนลัดตัวขนาดต่างๆ สำหรับใช้เขียน
6. น้ำมันสนสำหรับล้างพู่กัน
7. น้ำมันพาราฟินสำหรับผสมสีและตะขุกันระหว่างเขียนสี
8. ปากกาหัวยางสำหรับตัดเส้น
9. กระดาษทิชชูอย่างหนาสำหรับซับน้ำมันจากพู่กันระหว่างเขียนสี
10. ปากกาคอแร้งสำหรับเขียนลายเส้น และเขียนชื่อ
11. น้ำมันจักรสำหรับผสมสีเพื่อเขียนลายเส้นด้วยปากกาคอแร้ง

* นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ

** กรรมการผู้จัดการ บริษัท บุญสินเซรามิก จำกัด

12. ถ้วยขนาดเล็กสำหรับใส่น้ำมันต่างๆ
13. ฟองน้ำสำหรับทบสีให้เนียน
14. เครื่องแสดงตนเลสสำหรับบดสี และผสมสีเข้าด้วยกัน

ขั้นตอนการปฏิบัติ

1. เลือกผลิตภัณฑ์รูปแบบตามต้องการ เช่น จาน แจกัน ตลับ เป็นต้น
2. ร่างลวดลายที่เลือกไว้ด้วยดินสอหรือฟู่กันเล็ก

3. ใช้ฟู่กันขนาดเล็กและสีอ่อน วาดตามลวดลายที่ได้ร่างไว้

4. ใช้ฟู่กันแบนที่มีขนาดพอเหมาะกับลายและน้ำมันพาราฟินและสีที่บดแล้ว วาดบางๆ ลงบนภาชนะโดยลงสีอ่อนซึ่งเป็นพื้นของลายในทุกๆ ส่วนก่อน เช่น สีพื้น ดอก ใบ เท่าที่จะทำได้ โดยจะต้องไม่วาดทับกัน

5. นำเข้าเตาเผาที่อุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส หลังเผาจะได้ชิ้นงานที่มีลวดลายสีอ่อนๆ

6. นำมาลงสีด้วยวิธีเดิม อาจใช้สีเดิมหรือใช้สีโทนเดิมแต่ให้มีสีเข้มขึ้น เพื่อเพิ่มน้ำหนักหรือมิติ

7. นำเข้าเตาเผาที่อุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส ขั้นตอนนี้จะได้ลวดลายที่มีสีเข้มและมีมิติ

8. การเพิ่มน้ำหนักหรือเพิ่มสีลงบนลวดลายสามารถทำได้หลายครั้งจนกว่าจะพอใจ ไม่มีกฎเกณฑ์ระบุจำนวนครั้ง และขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้วาด

ข้อแนะนำเพิ่มเติม

การเลือกผลิตภัณฑ์

ควรเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเนื้อแกร่ง เช่น เนื้อพอร์ซเลนหรือเนื้อโบนไซนา หากเป็นกระเบื้องที่มีความพรุนตัวสูง เช่น เนื้อโดโลไมท์ (Dolomite) หรือเอิร์ธเอนแวร์ (Earthenware) อาจเกิดปัญหาในการเผาซ้ำ เช่น เกิดรูเข็ม แตก หรือ ราน

การร่างลาย

สำหรับผู้เริ่มต้นควรร่างด้วยดินสอ ส่วนผู้มีประสบการณ์สามารถใช้ฟู่กันเล็กร่างลายได้

การเลือกและเตรียมสี

* ควรเทียบสีที่จะใช้กับตัวอย่างสีที่ผ่านการเผามาก่อนแล้ว เพื่อให้ได้สีตรงตามต้องการ

✿ ควรเตรียมบดสีที่ต้องการใช้ให้ครบทุกสีก่อนเริ่มลงมือปฏิบัติ โดยเตรียมผสมทุกสีไว้บนกระเบื้องเรียบสีขาว และเตรียมผสมสีให้มีความข้นเหลวใกล้เคียงยาสีฟัน

การเลือกฟู่กัน

ฟู่กันขนสัตว์จะมีความนุ่มกว่าขนสังเคราะห์ เหมาะกับการใช้งานมากกว่า

การลงสี

ต้องระวังเรื่องปริมาณน้ำมันที่ใช้ผสมสี หากผสมมากเกินไปเมื่อนำมาตกแต่งบนภาชนะทรงตั้งอาจเกิดการไหลเยิ้มระหว่างเผาได้

การฝึกทักษะ

ควรฝึกฝนเพื่อให้เกิดทักษะการวาดอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้สามารถควบคุมมือและน้ำหมึกได้

ข้อดีของการตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกด้วยสีบนเคลือบ

1. สามารถตกแต่งบนผลิตภัณฑ์ใหม่หรือผลิตภัณฑ์เก่าที่มีตำหนิ เป็นการลดปริมาณของเสียและเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ที่มีตำหนิ
2. ลวดลายบนผลิตภัณฑ์จะมีสีสดใส ความคมชัดและหลากหลายมากกว่าสีใต้เคลือบ
3. สามารถตกแต่งให้เกิดสีนุ่มนวล (Soft) เหมือนการใช้แอร์บรัช แต่สิ้นเปลืองสีและเวลาในการเตรียมงานน้อยกว่า
4. การตกแต่งด้วยสีบนเคลือบสามารถเขียนชื่อหรือคำพูดที่ต้องการลงไปบนผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วได้ทันที เหมาะกับงานเร่งด่วน

5. การเลือกใช้สีบนเคลือบที่มีสมบัติเข้ากับเคลือบที่ตกแต่ง จะสามารถนำเข้าไปโครเวฟและเครื่องล้างจานได้โดยไม่มีปัญหาหลุดลอก

ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ศูนย์ศิลปาชีพ

การถ่ายทอด “เทคนิคการตกแต่งผลิตภัณฑ์เนื้อดินขาวด้วยสีบนเคลือบชนิดผง” ให้แก่ศูนย์ศิลปาชีพ 4 แห่งนี้ ได้รับเกียรติจากอาจารย์สุจิตรา เดชสุวรรณชัย ผู้เชี่ยวชาญการตกแต่งผลิตภัณฑ์เนื้อดินสีขาวด้วยสีบนเคลือบชนิดผง มาเป็นเวลานานกว่า 20 ปี เป็นวิทยากรซึ่งประสบผลสำเร็จในการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างยิ่ง

เริ่มจากศูนย์ศิลปาชีพสีบัวทอง จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นศูนย์ศิลปาชีพฯ ที่มีภารกิจสำคัญ คืองานทดลองผลิตผลิตภัณฑ์เนื้อดินขาวรูปแบบชุดอาหาร และชุดกาแฟตามพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ภายใต้การดูแลโดยอาจารย์พิกุล หาญวัฒน์ชัย สมาชิกแผนกตกแต่งของศูนย์ศิลปาชีพฯ แห่งนี้ เดิมมีทักษะด้านตกแต่งผลิตภัณฑ์รูปแบบชุดกาแฟ (เนื้อดินขาว) ด้วยสีใต้เคลือบลวดลายดอกไม้ ใบไม้ต่าง ๆ เป็นอย่างดี เมื่อได้รับการแนะนำให้ใช้สีบนเคลือบชนิดผงตกแต่งผลิตภัณฑ์เนื้อดินขาว และได้ฝึกทักษะให้คุ้นเคยกับวัสดุอุปกรณ์และเทคนิคการทำงานใหม่ เช่น การผสมสีผงกับน้ำมันสนด้วยเกรียง การใช้ฟู่กันแบนในการตกแต่งลวดลายต่าง ๆ ให้ลื่นเสร็จสิ้นการอบรม สมาชิกสามารถตกแต่งผลิตภัณฑ์รูปแบบลวดลายดอกไม้ได้ในระดับที่น่าพอใจ

ศูนย์ศิลปาชีพแห่งที่สอง ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องเทคนิคการตกแต่งนี้ ได้แก่ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านทุ่งจี้ จังหวัดลำปาง หลังการอบรมและฝึกทักษะอาจารย์ธีรยุทธ ปิงคำ อาจารย์ประจำผู้รับผิดชอบแผนกตกแต่ง มีความเห็นว่าเทคนิคดังกล่าวสามารถจะนำไปต่อยอดในการพัฒนาและแก้ไขผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่น อาทิ รูปสัตว์ ซึ่งเป็นงานเด่นของศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้ให้มีความสวยงามสมบูรณ์ขึ้นได้

ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม จังหวัดสกลนคร เป็นแห่งที่สามที่ได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตกแต่งนี้ สินค้าเด่นและขายดีมากของศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้ ได้แก่ ชุดกาแฟเคลือบสีต่าง ๆ ซึ่งร.อ.ประดิษฐ์ พิมพการ หัวหน้าศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้เห็นว่านอกจากจะได้นำเทคนิคดังกล่าวไปตกแต่งชุดกาแฟเพื่อเพิ่มความสวยงามแล้วยังสามารถนำไปใช้ตกแต่งผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นที่ผลิตได้อีกด้วย อาทิ ผลิตภัณฑ์รูปแบบกระถางและแจกันขนาดใหญ่

ศูนย์ศิลปาชีพพระตำหนักทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส เป็นแห่งที่สี่ที่ได้รับการถ่ายทอดเทคนิคการตกแต่งนี้ ผลิตภัณฑ์เด่นของศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้ เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบแจกันขนาดใหญ่ (มาก) นกเงือก ดอกไม้ (ดอกกล้วยไม้และดอกบัว) ซึ่งทั้งหมดใช้สีได้เคลือบในการตกแต่ง และการนำสีบนเคลือบตกแต่งเพิ่มเติม เช่น รูปแบบดอกบัว ช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีสีสันที่สวยงาม ซึ่งอาจารย์ศรีโพธิ์ กลิ่นมาลี อาจารย์ประจำศูนย์ศิลปาชีพแห่งนี้เห็นว่าเทคนิคนี้สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ได้

ภายหลังจากที่ได้รับการถ่ายทอด “เทคนิคการตกแต่งผลิตภัณฑ์เนื้อดินขาวด้วยสีบนเคลือบชนิดผง” ศูนย์ศิลปาชีพทั้ง 4 แห่ง ได้เริ่มใช้เทคนิคดังกล่าวทำให้สามารถเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ได้ และมีแผนที่จะใช้เทคนิคดังกล่าวในการพัฒนาและแก้ไขผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นเพื่อให้ได้ชิ้นงานมีความสวยงาม แปลกใหม่ สนองความต้องการของผู้ซื้อได้หลากหลายยิ่งขึ้น

..... เอกสารอ้างอิง

- ลินชัย กระบวนแสง. การจำแนกประเภทของเซรามิก. [ออนไลน์] [อ้างถึงวันที่ 13 มีนาคม 2554] เข้าถึงข้อมูลได้จาก อินเทอร์เน็ต : <http://www.bkkceramics.com>.
 _____. การตกแต่งเครื่องปั้นดินเผา. [ออนไลน์] [อ้างถึง วันที่ 13 มีนาคม 2554] เข้าถึงข้อมูลได้จากอินเทอร์เน็ต : <http://guru.sanook.com>.

